
*Els think tanks:
els demiürgs dels discursos polítics*

[FRANCESC PONSÀ*]

Any rere any, la presència dels *think tanks* al món incrementa. El 2009 s'han comptabilitzat¹ 6.305 organitzacions dedicades a la producció d'idees, de reflexions, d'anàlisis i d'assessoraments. D'aquestes, 50 estan ubicades a l'Estat espanyol. Tradicionalment, han cultivat una imatge d'imparcialitat pròpia de les institucions que investiguen problemàtiques i proposen alternatives. No obstant això, l'aparició dels *advocacy tanks* –una variació del *think tanks* que influeixen en el debat polític per afavorir determinats posicionaments– ha acabat amb aquesta imatge de puresa. En aquests moments, la seva principal activitat és la creació de discursos polítics dominants per col·locar al bell mig de l'agenda pública.

Tot i que les primeres manifestacions d'aquests catalitzadors d'idees són d'inicis del segle XX, l'impuls es deu a diversos factors com el final de la Guerra Freda, l'esclat de conflictes ètnics europeus, les conseqüències de la crisi econòmica global (atur, pobresa, marginació...) i, en una darrera instància, a la configuració del nou ordre mundial després dels atemptats de l'11 de setembre del 2001.

* *Periodista i DEA en Comunicació Política per la Universitat Ramon Llull. És coautor del llibre "El marketing de las ideas. Los 'think tanks' en España y en el mundo". Juntament amb Jordi Xifra han elaborat la primera Guia de think tanks a Catalunya, editada per l'editorial Sehen de la UOC.*

1. Què és un think tank?

Think tank és un terme d'origen nord-americà que significa *laboratori o tanc d'idees*. Des de la dècada dels cinquanta del s-XX, s'utilitza per definir les organitzacions que intervenen en el procés polític mitjançant la producció de coneixements, la difusió de valors o l'anàlisi dels sistemes polítics i de les intervencions públiques. L'origen d'aquest terme el trobem en l'àmbit militar. Durant la Segona Guerra Mundial, s'anomenava *think tank* al recinte tancat i segur en el qual els científics i militars es reunien per debatre l'estratègia política.² Així, doncs, la gènesi d'aquesta expressió posa l'accent en el context òptim per a la generació d'idees, estratègies i propostes. En termes generals, un "*think tank* és una organització formada per intel·lectuals i analistes diversos, que rep contractes o encàrrecs d'organitzacions públiques o privades per analitzar idees i projectes, i proposar formes d'aplicació de les diferents activitats governamentals o industrials per ser difoses a través dels mitjans de comunicació social i influir així en el debat públic".³

El fet que els Estats Units sigui el país que allotja més laboratoris d'idees ens convida a preguntar-nos si ens trobem davant d'un fenomen essencialment nord-americà que limita la seva presència a d'altres cultures i sistemes polítics. En relació amb això, es poden identificar quatre singularitats principals que expliquen l'èxit dels tancs d'idees als Estats Units.

En primer lloc, cal atendre la fragmentació de l'organització governamental del sistema polític nord-americà basada en la separació dels poders executiu i legislatiu. A diferència d'altres models, el Congrés no adopta automàticament el programa del president, ja

1. McGann, J. "2009. The global Go To Think Tanks. The Leading Public Policy Research Organizations in the World". *Philadelphia: University of Pennsylvania, 2009.*

2. *Vegeu Ponsa, F. "Els think tanks. Una aproximació històrica i terminològica". Eines (2009), núm. 9, pp.29-40.*

3. *Xifra, J. "Els think tanks". Barcelona: Editorial UOC, 2008. p.13.*

que el màxim mandatari també legisla. Així, doncs, quan el Congrés i la presidència estan controlats per partits diferents, s'incrementa la possibilitat d'accions independents i de conflicte.

Un altre aspecte és l'absència de partits polítics forts. Els quadres nord-americans són potents màquines electorals; però, en canvi, no disposen d'un substrat ideològic important. És a dir, actuen més com a grans agrupacions d'electors que com a grups jerarquitcats i coordinats.

En segon lloc, són pocs els cossos que aglutinen els interessos privats. Existeix una manca d'estructures corporatives –com centrals sindicals i organitzacions patronals– que permetin negociar amb el Govern en nom dels interessos privats.

En tercer lloc, els problemes governamentals propis de la primera potència mundial són cada vegada més complexos i més interrelacionats. Aquest factor dificulta trobar experts o consultors que puguin analitzar aquesta complexitat que supera les especialitzacions acadèmiques.

Finalment, la darrera característica és l'augment de nomenaments polítics per a càrrecs de gestió en detriment de tècnics experts. Això implica que els buròcrates estiguin més preocupats per la seva supervivència política que pel desenvolupament de les polítiques públiques.

En aquest context, també es podria afegir l'important consens social a l'entorn d'un sistema de valors basat en el respecte a l'individualisme i en el paper preponderant de la societat civil en l'esfera pública.⁴

Malgrat aquestes especificitats, l'extensió dels *think tanks* ha superat àmpliament les fronteres dels Estats Units. No obstant això, aquesta importació no certifica que les noves organitzacions, tot i coincidir en les finalitats, estructuralment i funcional són diferents a les del model nord-americà. En aquest sentit, James McGann⁵ sos-

4. Requejo, F. [et al]. "Els think tanks a Catalunya". *Idees* (2000), núm. 7, p. 45.

5. McGann, J. "European Think Tanks: Regional and Trans-Atlantic Trends. Philadelphia: University of Pennsylvania, 2009.

té que les organitzacions europees estan més endarrerides respecte les nord-americanes perquè disposen de pressupostos i *staffs* més reduïts, són poc visibles mediàticament i tenen una vinculació directa amb els partits polítics (veure quadre 1).

Think tanks europeus	Think tanks nord-americans
Pressupost i <i>staff</i> més reduït	Més personal i pressupost que els permet ser actors polítics influents
Més vinculats als partits polítics	Més distanciament dels partits polítics
Són menys visibles	Influeixen més directament l'Administració
Perspectiva política a llarg termini	Anàlisis a curt termini, amb especial èmfasi en els afers econòmics i exteriors
Són més comuns els situats ideològicament a l'esquerra	Creixement dels <i>think tanks</i> conservadors
Tot i que aquesta situació està canviant, el seu finançament majoritari acostuma a ser públic	Abundància de donacions privades
Accent en l'orientació acadèmica	Accent en l'orientació política
Poca visibilitat en els mitjans de comunicació	Presència important en els mitjans de comunicació
Nivell baix de transparència i responsabilitat	Elevat nivell de transparència i responsabilitat

Figura 1. Principals diferències entre els laboratoris d'idees europeus i nord-americans.

2. Tipologies

La diversitat de l'estil, l'activitat i l'objecte d'anàlisi dels *think tanks* fa difícil establir una definició unívoca i general. La nebulosa frontera conceptual d'aquestes organitzacions ha conduït els estudiosos a analitzar les funcions que desenvolupen per a poder explicar la seva naturalesa. D'acord amb això, les seves principals tasques són:

- Realitzar una anàlisi intel·lectual de les problemàtiques polítiques mitjançant metodologies interdisciplinars que s'apliquen a qüestions rellevants de l'acció de govern.
- Atendre les idees i conceptes polítics investigant i analitzant les normes que presideixen la decisió pública.
- Mantenir una perspectiva a llarg termini, més centrada en les tendències que no pas en els esdeveniments immediats.
- Desvincular-se, en major o menor mesura, del govern i dels partits polítics.
- Pressionar els governs directament o a través de les seves publicacions.
- Informar a una àmplia audiència utilitzant àmplies i diverses tècniques comunicatives.

En aquest context, podem distingir entre els *think tank* que pretenen informar el debat públic (*forum think tanks*) i els que volen imposar una visió particular sobre una problemàtica pública (*committed think tanks*). Tot amb tot, aquesta distinció no permet diferenciar els *think tanks* d'altres organitzacions dedicades a la investigació política. Weaver⁶ ha estat l'autor que ha aportat una classificació més aclaridora que resol les controvèrsies d'identificació. L'autor proposa les següents categories:

6. Weaver, R.K. "The Changing World of Think tanks". *Political Science and Politics* (1989), Vol.22, núm.3, pp.563-578.

- a) «Universitats sense estudiants» (*universities without students*)
- b) «Organitzacions d'investigació contractada» (*contract research organizations*)
- c) «Think tanks de defensa» (*advocacy thanks*)

Les *universitats sense estudiants* són institucions amb un gran nombre de personal (normalment professors universitaris) que treballa principalment en la l'elaboració de llibres i publicacions diverses. A diferència de les universitats, el personal d'aquestes organitzacions no es dedica a la formació acadèmica; sinó a la investigació d'àrees temàtiques més pràctiques relacionades amb l'activitat política.

La categoria de les *organitzacions d'investigació contractada* fa referència als *think tanks* que actuen contractats pel govern o pels interessos privats per iniciar una investigació en qualsevol camp. Contràriament al primer grup, aquest model gaudeix d'una marcada idiosincràsia partidista, d'acord amb els interessos dels fundadors, dels membres i dels clients. Juntament amb els *advocacy thanks* s'engloben en el grup dels *committed think tanks*.

Pel que fa als *advocacy thanks* o *think tanks de defensa*, aquests constitueixen una nova deriva d'aquest tipus d'organitzacions que posa en crisi la imparcialitat ideològica que originàriament venia associada als *think tanks*.

3. Evolució històrica

Els *think tanks* van néixer de l'ideal progressista que va dominar les polítiques dels presidents dels Estats Units William McKinley i Theodore Roosevelt i de l'entusiasme per unes ciències socials que començaven a consolidar-se. Fruit d'aquest procés, la investigació i l'expertesa provinents dels mètodes científics de l'àmbit industrial es van incorporar al joc polític. Aquests experts –que fins la Primera Guerra Mundial van assessorar el Congrés nord-americà i

la Casa Blanca— van intentar, sense massa èxit, crear instituts d'investigació. Però el que veritablement va transformar aquests instituts efímers en institucions estables va ser l'adveniment d'una nova institució: la fundació filantròpica. Aquestes portaven el nom del seu fundador, generalment líders del món de la indústria o de les finances. La fundació Carnegie (1911) o la Rockefeller són les més representatives.

La creació, l'any 1907, de la *Russell Sage Foundation* va significar el punt d'inflexió cap als *think tanks* actuals. El seu objectiu fonamental era el de formar una nova elit política capaç de portar el Govern federal a encarregar-se dels problemes socials que desbordaven, per nombre i complexitat, les associacions de beneficència. Aquests embrions de *think tanks* eren políticament neutres; fet que els va proporcionar una legitimitat i autoritat inqüestionable davant dels legisladors.

Des d'una òptica històrica, l'apogeu dels laboratoris d'idees moderns va evolucionar paral·lelament a la consolidació dels Estats Units com a potència mundial. Autors com Abelson, Haass, Stone i Weaver distingeixen tres generacions o fases.

La primera etapa, la de la Primera Guerra Mundial i la Postguerra immediata, va estar marcada per l'aparició d'alguns organismes apolítics, les *universitats sense estudiants*, que tenien com a finalitat col·laborar amb el Govern en qüestions internacionals. La institució de referència d'aquesta primera onada de *think tanks* va ser la *Brookings Institution*, fundada l'any 1927.

La segona fase correspon al final de la Segona Guerra Mundial i l'emergència de la superpotència nord-americana, enfrontada a la Guerra Freda i a qüestions com la dissuasió nuclear. En aquest context internacional, els responsables de les polítiques públiques dels Estats Units van voler dissenyar una política de seguretat nacional coherent i sensata. D'acord amb això, van decidir crear organitzacions paragovernamentals per promoure i protegir els interessos nord-americans a l'era nuclear. La *Rand Corporation* es va convertir en el prototipus d'organisme d'investigació; la dels *contractistes de l'Estat*.

En relació amb això, la irrupció de prop de 300 laboratoris d'idees creats a partir del model de la *Rand* va significar la incorporació del terme *think tank* al vocabulari especialitzat. Com a conseqüència d'aquest esclat, es va generar una marc de competència directa entre els *think tanks* que va originar l'aparició del mercat de l'expertesa o de les idees. Segons Xifra, aquest és un dels aspectes que converteixen els *think tanks* en un fenomen nord-americà: “els serveis i les idees, com qualsevol altre producte, s'havien d'oferir al consumidor”.⁷

La tercera generació de laboratoris d'idees sorgeix després de les crisis petrolieres de la dècada de 1970. En aquesta generació, els *think tanks* són molt més especialitzats i, fins i tot, busquen influenciar en el debat polític de manera més directa; fet que implica la combinació del posicionament ideològic amb el *màrqueting d'idees* i la relació amb els mitjans de comunicació per repercutir sobre l'opinió pública. D'aquí neix la tipologia dels *advocacy tanks*, organitzacions que destaquen per la seva política agressiva amb la finalitat que la seva ideologia (sovint vinculada a algun partit polític) sigui recollida per l'agenda pública.⁸ La *Heritage Foundation*, creada l'any 1973, és el paradigma d'aquesta tercera fase. El seu naixement es deu al fracàs del projecte de l'avió supersònic plantejat per Nixon. L'*American Enterprise Institute*, organització encarregada d'elaborar els argumentaris a favor de la proposta, va lliurar la documentació als congressistes passada la votació. A fi i efecte de no tornar a repetir aquests episodis, dirigents del *Partit Republicà* van decidir crear una nova associació que pogués influir, canviar arguments sobre la marxa i dissenyar estratègies a llarg termini.

D'altra banda, el final de la Guerra Freda i la caiguda del mur de Berlín va significar la internacionalització dels *think tanks*. En una primera instància, el nou mapa polític de l'Europa de l'Est va suposar una cúspide d'organitzacions, especialment liberals com el

7. Xifra, J. *op.cit.*, p.21.

8. Vegeu Ponsa, F. “Els think tanks i l'assalt a l'agenda pública”. *Capçalera* (2010), núm.147, pp.86-91.

Lithuanian Free Market Institute de Vilnius o el polonès *Gdansk Institute for Market Economics*, que van veure una gran oportunitat d'estendre la seva influència. Tanmateix, els atemptats de l'11 de setembre de 2001 també van influir a l'hora de crear *think tanks* especialitzats en terrorisme, tant als Estats Units com a Europa. Amb tot, coincidint amb la *revolució conservadora* protagonitzada per Margaret Thatcher i Ronald Reagan en la dècada del 1980, la ciència política va començar a estudiar aquest tipus d'organitzacions.

La darrera meitat del segle XX va ser el període de màxima eclosió dels catalitzadors d'idees. Mentre als Estats Units i a Europa continuava la concentració d'aquestes organitzacions, diversos factors van propiciar l'expansió d'aquest fenomen a altres zones del planeta com la democratització mundial, l'evolució tecnològica, la demanda d'informació independent i rigorosa o el creixement de nous actors polítics internacionals (fundacions, ONG's, moviments socials...).

4. Els think tanks a l'Estat espanyol i a Catalunya

La situació dels laboratoris d'idees a l'Estat espanyol⁹ es troba en una fase inicial de desplegament. Actualment, s'està produint el que va esdevenir als Estats Units i al Regne Unit entre els anys setanta i vuitanta del segle passat: un creixement notable d'aquestes organitzacions i un esforç per adquirir notorietat pública.

Tot i que existeixen diversos centres de pensament, aquests tenen una influència limitada i continuen sent desconeguts pels líders polítics, econòmics i socials del país. Això es deu, sobretot, a la posició contrària de la dictadura franquista a aquest tipus d'institucions. Els totalitarismes avorten qualsevol espai de pensament i reflexió que puguin originar idees contràries a la ideologia dominant.

9. Xifra, J. i Ponsa, F. "El marketing de las ideas. Los 'think tanks' en España y en el mundo". *Barcelona: Niberta, 2009.*

En tot cas, permeten la existència d'organitzacions similars –però controlades pel règim– amb la finalitat de servir els interessos de la dictadura com, per exemple, l'*Instituto de Estudios Agrosociales Estudios Políticos* (1939) o l'*Instituto de Estudios de la Opinión Pública* (1964). Segons Manuel Pérez Yruela,¹⁰ aquest context va suposar que en el moment de la restauració democràtica existís un entramat institucional que va ser utilitzat pel posteriors governs democràtics però sense tenir un pes específic important a l'hora de desenvolupar noves polítiques públiques.

Es considera que el primer *think tank* espanyol va ser la *Fundación Pablo Iglesias* (1926), que pren el nom del fundador del Partido Socialista Obrero Español (PSOE) i de la Unión General de Trabajadores (UGT). La Guerra Civil espanyola i la posterior dictadura militar van troncar les evolucions d'aquesta fundació; que va restar aturada fins a la restauració democràtica. De la mateixa manera, la transició democràtica va afavorir la creació d'altres grups centrats en l'àmbit econòmic i polític; com *El Círculo de Empresarios* (1977), l'*Instituto de Estudios Económicos* (1979) i la *Fundación CIDOB* (1979).

El canvi de les circumstàncies polítiques, socials i econòmiques juntament amb la major presència de l'Estat espanyol en el panorama internacional –especialment a la dècada del 1980– ha propiciat l'aparició de *think tanks* especialitzats en les relacions internacionals i en la seguretat. Els tres més importants¹¹ que desenvolupen la seva activitat en aquest àmbit són el *Real Instituto Elcano*, el *Grupo de Estudios Estratégicos* (GEES) i la *Fundación para las Relaciones Internacionales y el Diálogo Exterior* (FRIDE).

10. Pérez Yruela va abordar la situació dels *Think tanks* a l'Estat espanyol en una conferència realitzada a la Primera Conferència Internacional de *Think Tanks* de Països en Desenvolupament celebrada a El Caire (17-18 de gener del 2008) i titulada *El papel de los laboratorios de ideas españoles en la modelación de las políticas de reforma*.

11. Tello Beneitez, M. "Guía de *Think tanks* en España". Madrid: Fundación Ciudadanía y Valores, 2008, p.32.

A Catalunya, com a l'Estat espanyol, la majoria dels laboratoris d'idees es van crear a partir de l'any 1980; com a conseqüència de la proliferació de processos de descentralització politicoadministrativa a nivell europeu. En el cas català, l'assoliment sistemàtic de més quotes d'autogovern va afavorir la creació de nombrosos centres d'estudi i d'anàlisi política, desenvolupats a partir de les tradicions organitzatives del país i de les lògiques de les seves institucions, tant autonòmiques com locals.¹²

En aquest context, es poden identificar dues etapes diferenciades de sorgiment de laboratoris d'idees a l'Estat espanyol. La primera compren el període entre la dècada dels 80 fins a finals del segle xx. Aquesta etapa es caracteritza per l'aparició d'un nombre reduït de centres d'investigació amb una influència limitada sobre els àmbits polítics i econòmics. La *Fundació CIDOB*, la *Fundación de las Cajas de Ahorro* o el *Círculo de Empresarios* formen part d'aquest primer període.

La segona fase coincideix amb l'inici del segle XXI. Durant aquest període, sorgeixen nous instituts amb un coneixement més precís de la realitat i amb una missió més lligada a la dels *thinks tanks* nord-americans. Pertanyen a aquesta època el *Real Instituto Elcano*, la *Fundación Alternativas* o la *Institución Futuro*.

Els *tancs* d'idees espanyols s'estableixen com entitats sense ànim de lucre (més del 60% són fundacions) i de caràcter independent. Però també existeixen els que s'identifiquen directament amb els partits polítics, com la *Fundación para el Análisis y los Estudios Sociales* (FAES), vinculada al Partido Popular (PP), i les dedicades a difondre una determinada ideologia –com és el cas de l'Institut Juan de Mariana i de la Fundación Burke amb el liberalisme– o a divulgar el llegat d'algun prestigiós expolític –com el Centre d'Estudis Jordi Pujol.

En aquest context, la majoria dels grans partits polítics de l'Estat espanyol tenen una o diverses fundacions o centres d'estudis

12. Requejo, F. [et al]. "Els think tanks a Catalunya". *Idees* (2000), núm. 7, p. 48.

adscrits. Aquests *advocacy tanks* es financen a través d'aportacions privades i de subvencions públiques (veure quadre 2).

Beneficiaris	Import (euros)
Fundación Ideas para el Progreso (PSOE)	2.507.223, 23
Fundació Rafael Campalans (PSC)	441.408, 29
Fundación para el Análisis y los Estudios Sociales (PP)	2.684.585, 19
Fundació Trias Fargas (CDC)	152.690,58
Institut d'Estudis Humanístics Miquel Coll i Alentorn (UDC)	50.896,86
Fundación Sabino Arana (PNB)	79.961,27
Fundación Por la Europa de los Ciudadanos (IU)	205.444,06
Fundació Nous Horitzons (ICV)	47.888,27
Fundació Josep Irla (Esquerra)	77.874,53
Fundación Galiza Sempre (BNG)	55.516,68
Fundación Progreso y Democracia (UPyD)	79.948,21
TOTAL	6.383.437,17

Figura 2. Subvencions a fundacions i associacions amb dependència orgànica de partits polítics (any 2009) (Font: Ministeri de Cultura)

5. La batalla de les idees

Tradicionalment, els *think tanks* han cultivat la imatge d'imparcialitat i independència pròpia de les organitzacions que investiguen problemàtiques i després redacten conclusions. No obstant això, l'aparició a escena dels *advocacy tanks*, amb l'objectiu bàsic d'influenciar directament sobre el debat polític per afavorir determinats posicionaments polítics, va acabar amb aquesta imatge de puresa.

El periodista nord-americà Theodore White¹³ va descriure el poder de la comunicació de masses a l'hora de fixar l'agenda pública com una autoritat que en altres nacions estava reservada als tirans, als sacerdots, als partits i als mandarins. Actualment, els *advocacy tanks* lluiten per posseir aquesta influència mitjançant la col·locació de les seves idees en els mitjans de comunicació. Aquestes organitzacions han explotat les potencialitats de la digitalització per consolidar un nou model de laboratoris d'idees orientat a fer valer determinats posicionaments ideològics en el marc d'un mercat de les idees competitiu. Per assolir aquest objectiu, elaboren publicacions d'índole diversa, organitzen actes i seminaris, utilitzen diferents tècniques de relacions públiques i difonen les seves idees mediatíicament a través d'una xarxa d'opinadors. Tots aquests mètodes es conjuguen per influir sobre l'opinió ciutadana mitjançant l'intent de dominar el discurs públic. Segons Weaver,¹⁴ els *advocacy tanks* es van crear per defensar i promoure els interessos d'un partit polític o d'una associació; com va ser el cas de l'*American Association of Retired Persons* (AARP). D'acord amb això, s'han convertit en autèntics demiürgs dels discursos polítics dominants. Posem algun exemple.

Al voltant del 1950 existia una fragmentació latent entre els diferents sectors del conservadorisme nord-americà. Per capgirar aquesta situació, un grup de conservadors es van associar al voltant de William F. Buckley Jr. per explorar una possible col·laboració per promoure la causa comuna dels conservadors. Una de les primeres accions que van dur a terme va ser la creació de revistes i centres de recerca per als seus equips d'experts. Anys més tard, en el context de la guerra del Vietnam (1958-1975), es van adonar que la majoria dels joves més brillants del país no combregaven amb els seus ideals. En aquest sentit, Lewis Powell, assessor legal en cap de la cambra de Comerç dels Estats Units i persona propera al pre-

13. White, T. "The making of a President". *New York: Bantam, 1972.*

14. Weaver, R.K. "The Changing World of Think tanks". *Political Science and Politics* (1989), Vol.22, núm.3, pp.563-578.

sident Nixon, va escriure un memoràndum d'ús intern que advocava per la creació d'instituts d'investigació, la constitució de càtedres universitàries i la publicació de llibres amb l'objectiu de promoure la ideologia conservadora. Fruit d'aquest exhort, el ministre del Tresor de Nixon, William Simon, va convèncer un grup de personalitats perquè fundessin la Heritage Foundation, les càtedres Olin, l'Institut Olin de Havard i altres institucions.

El treball conjunt d'aquestes organitzacions va possibilitar que els ideals conservadors nord-americans cristal·litzessin d'una manera estable. En aquest context, Susan George¹⁵ apunta que els *think tanks* conservadors són els responsables del canvi ideològic profund de les darreres dècades als Estats Units. Entre el 1981 i el 2001, empresaris i potentats nord-americans van donar més de mil milions de dòlars a la *Heritage Foundation*, l'*American Enterprise*, el *Cato Institute* o el *Manhattan Institute* amb l'objectiu de difondre les idees neoliberals. D'aquesta manera, s'han promogut les idees de pensadors com Samuel P. Huntington, Allan Bloom, Irving Kristol o Norman Podhoretz, per canviar el paisatge intel·lectual i fomentar la baixada d'impostos, l'activisme militar i el conservadorisme social, entre d'altres aspectes.

D'altra banda, el *Projecte per a un Nou Segle Americà* (PANC, per les seves sigles en anglès) representa un dels exemples més paradigmàtics de la creació, difusió i execució d'una ideologia bèl·lica hegemònica. Els fundadors del PANC retien homenatge a Henry Luce, autor de l'expressió "The American Century" en una editorial publicada a la revista *Life* el febrer del 1941 –deu mesos abans de Pearl Harbor– que defensava una intervenció armada a Europa i un nou ordre mundial de postguerra dominat pels Estats Units. En aquest context, l'any 1997, més d'una vintena d'experts neoconservadors es van reunir per dissenyar el PANC; la nova visió del lideratge mundial dels Estats Units. En una carta al president Clinton el 1998, el PANC esbossava el pla d'una dominació nord-americana

15. George, S. "El pensamiento secuestrado". Barcelona: Icaria, 2007.

sobre el món i s'alçava com l'advocat d'un canvi radical d'actitud davant l'ONU i de l'enderrocament del règim de Saddam Hussein.¹⁶

El gener de 2001, amb l'arribada de George W. Bush a la Casa Blanca, el projecte del PANC es va convertir en realitat. En aquest sentit, no ens ha de sorprendre que les idees del PANC formessin part de l'agenda presidencial; sobretot perquè gran part dels redactors del document van formar del Govern Bush. Entre els signants de la Declaració de Principis del PANC trobem gent com el vice-president Dick Cheney, el cap de l'Estat Major Lewis Libby, el secretari de Defensa Donald Rumsfeld o el president del Banc Mundial Paul Wolfowitz.

Així, doncs, la participació dels intel·lectuals orgànics és important a l'hora de legitimar públicament els posicionaments de les respectives institucions. A priori, ningú dubta de la credibilitat d'un informe elaborat per investigadors i acadèmics que contingui el segell d'un *think tank*. D'acord amb això, la Fundación Ideas –vinculada al PSOE– va reunir diversos premis Nobel i experts mundials –com Joseph E. Stiglitz, Paul Krugman, Wangari Maathai, Helen Caldicott, Philip Pettit o George Lakoff– per tal que assessoressin el PSOE en l'elaboració del programa electoral de les passades eleccions generals. Amb aquesta mesura, el partit socialista aspirava a convertir el seu programa en un “referent internacional” mitjançant la petjada d'aquests intel·lectuals de renom. De la mateixa manera, la FAES –vinculada al PP– desenvolupa una àmplia activitat de relacions internacionals amb altres fundacions d'Europa, Iberoamèrica i Estats Units, així com amb pensadors i acadèmics de tot el món, amb la finalitat de crear sinèrgies i estratègies comunes de transmissió ideològica.

Tot amb tot, els *think tanks* estan configurant noves realitats mitjançant la difusió de les seves idees. Això pot donar lloc a una confrontació d'interessos en el context d'un mercat de les idees competitiu i ferotge amb la missió d'assaltar l'agenda pública.

16. Xifre, J. “Els think tanks”, p.27.

6. *Conclusions*

– En comparació amb els Estats Units, la implantació i evolució de laboratoris d'idees a Europa i, en concret a Catalunya, es troba en una fase inicial. No obstant això, en els darrers anys han aparegut un gran nombre de *think tanks* que evidencien l'aposta estratègica per aquest tipus d'organitzacions.

– Els *think tanks* són organitzacions essencialment nord-americanes que neixen en un sistema i en una tradició política determinada. Així, doncs, voler importar aquest model a Europa sense atendre les singularitats és un error. Per tant, és necessari adequar els tancs d'idees a les característiques sociopolítiques del model català per assolir una major incidència sobre els debats polítics i els processos de presa de decisió.

– El fet de no disposar d'una classificació exhaustiva que reculli el nombre de laboratoris d'idees que existeixen avui dia a casa nostra i les seves activitats principals dificulta l'estudi i recepció d'aquest fenomen. Sense anar més lluny, un estudi¹⁷ de la Universitat Pompeu Fabra de l'any 1999 va localitzar a Catalunya 258 *think tanks*. En canvi, el darrer informe mundial de *The Global "Go-To Think Tanks"*¹⁸ comptabilitza 50 tancs d'idees a l'Estat espanyol. Per tant, és evident que cal una radiografia més precisa del mapa de *think tanks* espanyol.

– La visibilitat i la presència en els mitjans de comunicació dels *think tanks* europeus és molt reduïda. Cal doncs potenciar la dimensió comunicativa per dinamitzar la reflexió, la formació sobre qüestions socials i la divulgació del coneixement que es deriven dels treballs d'aquestes organitzacions.

17. Requejo, F. (dir.) "Els Think tanks a Catalunya". Barcelona: Departament de Ciències Polítiques i Socials de la UPF, 1999.

18. McGann, J. "2009. The global Go To Think Tanks. The Leading Public Policy Research Organizations in the World". Philadelphia: University of Pennsylvania, 2009.